

8. Глібко В. М. Судова бухгалтерія : підруч. / В. М. Глібко, О. . Бушчан. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 224 с.

9. Камлик М. І. Судова бухгалтерія : підруч. / М. І. Камлик. – К. : Атіка, 2003. – 592 с.

10. Коблянська О. І. Методичне забезпечення судово-бухгалтерської експертизи [Електронний ресурс] / О. І. Коблянська, Н. М. Сторожук // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 1. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/907/35/>.

11. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посіб. / Г. Г. Мумінова-Савіна. – К. : КНЕУ, 2003. – 202 с.

12. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза / В. Д. Понікаров. – Х. : ІНЖЕК, 2005. – 224 с.

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

14. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підруч. / М. Ф. Огійчук, В. Я. Плаксієнко, М. І. Беленкова та ін. / за ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1042 с.

Надійшла до редколегії 14.10.2014 р.

УДК 339.942 : 379.85(447)

В. В. АЛМАШІЙ

СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ЯК НЕВІД’ЄМНОЇ СКЛАДОВОЇ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЗАКАРПАТТЯ

Визначено суть та поняття транскордонного співробітництва Закарпаття у галузі туризму, проаналізовано стан та основні напрямки діяльності.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, туризм, Європейський Союз, державне управління, місцеве самоврядування, інвестиції, проекти.

Essence and concept of transfrontal collaboration of Zakarpattya are certain in area of tourism, the state and basic directions of activity are analysed.

Key words: transfrontal collaboration, tourism, European Union, state administration, local self-government, investments, projects.

Сучасні міжнародні відносини характеризуються інтенсивними інтеграційними процесами, серед яких важливу роль відіграє транскордонне співробітництво. Україна не залишилась осторонь цього процесу. Участь її прикордонних областей у транскордонному співробітництві вже має свою історію, а досвід і результати дають сьогодні всі підстави розглядати транскордонне співробітництво як явище в новітній історії України.

Тема дослідження транскордонного співробітництва, активізації транскордонних контактів, розвитку туризму як невід'ємної складової транскордонного співробітництва стали предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема, велику увагу у своїх дослідженнях цьому напрямку приділяли І. Артьомов, Є. Кіш, Н. Мікула, І. Студенніков, С. Устич, Ф. Шандор.

Метою дослідження є аналіз основних напрямів, перспектив та механізмів розвитку транскордонного співробітництва як невід'ємної складової регіональної політики Закарпаття, визначення суті та поняття транскордонного співробітництва Закарпаття у галузі туризму, аналіз стану та основних напрямків діяльності.

Транскордонне співробітництво є однією з характерних ознак сучасних міжнародних відносин, важливою складовою загальнодержавної політики України у різних галузях.

Налагодження та забезпечення ефективності транскордонних зв'язків для України є надзвичайно актуальним, адже більшість областей є прикордонними та мають значні здобутки і напрацювання в цій сфері. Одним із пріоритетних напрямів роботи виконавчої влади та місцевого самоврядування Закарпаття є підтримка наявних та розвиток нових транскордонних зв'язків із іноземними партнерами. Основою для співробітництва є діюча нормативна правова база і укладені угоди про співробітництво на рівні областей, міст, районів.

Дедалі активніше привертають увагу в роботі органів державного управління, місцевого самоврядування, дослідників та науковців регіону заходи з активізації прикордонного туризму, які є складовою частиною Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області. Дослідження прикордонного співробітництва регіону з прикордонними країнами у сфері туризму у наш час є досить актуальним. Діяльність суб'єктів туристично-рекреаційного комплексу області регулюється та базується на відповідній нормативно-правовій базі. Це Закон України "Про туризм", який "визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму та спрямований на забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення духовних потреб та інших прав при здійсненні туристичних подорожей, Закон України "Про курорти", Указ Президента України "Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні", Стратегія розвитку туризму і курортів в Україні.

Реалізація державної політики в галузі туризму, не зважаючи на різниці у законодавчих базах країн Центральної Європи, здійснюється шляхом визначення і реалізації основних напрямів державної політики в галузі туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму, визначення порядку класифікації та оцінки туристичних ресурсів, їх використання та охорони, спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму, визначення основ безпеки туризму, нормативного регулювання відносин у галузі туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян), ліцензування в галузі туризму, стандартизації і сертифікації туристичних послуг, визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу, видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу, встановлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу, організації і здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в галузі туризму, визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень та підготовки кадрів у галузі туризму, участі в розробці та реалізації міжнародних програм з розвитку туризму.

З історії краю простежується, що майже всі види туризму, які на сьогодні культивуються в області, почали розвиватися ще за часів перебування Закарпаття у складі Австро-Угорської дуалістичної монархії та Чехословацької республіки. Уже на початку розбудови української державності в 1990-х рр. туристична галузь функціонувала, базуючись на колишніх радянських санаторно-курортних об'єктах та на виїзному туризмі. Статистика Закарпаття у сфері туризму свідчить про те, що саме ця галузь є найперспективнішою у регіоні з його природними та історико-культурними ресурсами. У області функціонує понад 2 тис. об'єктів ресторанної справи, 600 об'єктів готельного бізнесу, 3 тис. сільських садиб, які надають послуги туристам, сотні гірськокожаних витягів, двох десятків SPA та велнес-об'єктів, сотні туроператорських та турагентських підприємств [6].

З метою вдосконалення та поліпшення функціональної і технічної якості складової регіонального та національного туристичного продукту, оптимізації використання туристичних ресурсів, посилення конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародних туристичних ринках, забезпечення надходжень до бюджетів усіх рівнів, сприяння соціально-економічному розвитку регіону, як складової держави та зростання якості життя населення, залучення бюджетних та позабюджетних коштів до фінансування важливих завдань розвитку галузі Закарпатською обласною радою розроблено та затверджено регіональну Програму розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2011 – 2015 рр. [5].

Останнім часом туристично-рекреаційна галузь Закарпаття набуває дедалі вагомішого значення для соціально-економічного розвитку краю, стрімко інтегрується у загальноукраїнську та європейську туристичну індустрію. Саме тому в цьому напрямку метою органів влади Закарпаття

постає промоція транскордонного туризму в регіоні як в унікальному просторі культурно-історичної спадщини. Пріоритетними територіями розвитку туризму в Закарпатській області визначено: Боржавські полонини (Воловецький та Міжгірський райони), полонина Драгобрат (Рахівський район), полонина Руна (Перечинський район) та територія Синяк (Мукачівський район). Стратегічною метою навчальної та наукової діяльності туризму в Закарпатті стало формування нової висококультурної та освіченої генерації кваліфікованих фахівців туристичної галузі та розробка нових туристично-рекреаційних продуктів Карпатського регіону, зокрема туристичного бренду “Карпати”.

Дослідник краю Ф. Шандор вважає, що для практичної діяльності в туризмі важливе значення має його сегментація. Чітку класифікацію за формами, типами, видами туризму провести дуже важко. Туризм класифікує за різними ознаками: за метою, засобами пересування, засобами розміщення тощо. У зв'язку з цим спостерігаються різноманітні види туризму, що залежать від різних факторів: наявності та тривалості вільного часу, віку, статі, стану здоров'я, рівня розвитку, особистих смаків людей та їх матеріального становища; різноманітності природи та сезонності; наявності інфраструктурних та транспортних можливостей тощо [6].

М. Біль для розуміння суті транскордонного співробітництва в галузі туризму визначає такі основні форми його реалізації, як: євро регіони; міжрегіональні агломерації; транскордонні туристичні кластери; стратегії транскордонного співробітництва і міжрегіонального розвитку; двосторонні угоди, затверджені на загальнодержавному рівні; угоди, статuti та протоколи між органами місцевої державної влади; програми; проекти [1].

На сьогодні туристична галузь Закарпаття пропонує багато видів туризму. Назвемо основні з них, які характерні та користуються попитом у Закарпатті: це літній та зимовий туризм, туризм для осіб з фізичними та розумовими вадами, пішохідний, повітряний, термальний, підводний та водний туризм, винний, грибний, чайний, ягідний, сирний туризм та гастрономічний туризм, історичний та спелеологічний туризм [6].

Останнім часом набирає динамічних обертів сільський туризм. Власники сільських садиб почали об'єднуватись у асоціації, створювати комунальні підприємства та центри розвитку сільського туризму, що дало можливість активно, зі знанням справи, розвивати сільський туризм. Він став винятково важливим для Закарпатської області. Пріоритетність розвитку сільського туризму в Закарпатті зумовлена багатьма чинниками. Серед них дослідники краю виділяють: вражаючу недоторкану природу; володіння місцевості значним рекреаційним потенціалом; географічну близькість до потенційно важливих ринків Центральної Європи; історичну спадщину та самотню місцеву архітектуру; екокультурну самотність краю; стимулювання малого підприємництва задля відродження традиційного господарського ремесла краю; поширення практики організації

агрорекреаційного сервісу [3]. Позитивний вплив сільського туризму на Закарпатті полягає передусім у тому, що він розширює сферу зайнятості населення, дає селянам додатковий заробіток. Зростання потоку туристів сприятиме розвитку малого підприємництва та приватної ініціативи, розбудови інфраструктури села (доріг, транспорту, очисних споруд, засобів зв'язку, стоянок, місць для відпочинку та розваг тощо), активізуватиме діяльність громадян у відродженні та збереженні культурної і архітектурної спадщини краю.

Організаційну структуру транскордонного співробітництва у сфері туризму перш за все формують органи влади та місцевого самоврядування Закарпаття. Серед них управління зовнішньоекономічних зв'язків, інвестицій та транскордонного співробітництва, відділ туризму та курортів департаменту житлово-комунального господарства облдержадміністрації, постійна депутатська комісія обласної ради з питань розвитку туризму та рекреації, управління (відділи) з питань туризму місцевих органів влади та місцевого самоврядування. У 2002 р., завдяки спільній ініціативі громадського сектору та регіональних органів влади, було створено комунальне підприємство “Агентство регіонального розвитку та транскордонного співробітництва “Закарпаття” Закарпатської обласної ради” серед пріоритетів функціонування якого виділялося ініціювання чи підтримка проектів, спрямованих на розвиток взаємовигідної співпраці через кордони у регіоні Карпат.

Серед партнерів обласної влади у сфері туризму активно виділяються такі громадські організації та державні інституції, як Асоціація туристичних підприємств області, обласний Центр розвитку сільського туризму, обласний осередок Федерації спортивного туризму, фундація регіональних туристичних ініціатив “Туревроцентр”, Спілка приватних виноградарів і виноробів Закарпаття та ін.

Органами державного управління, місцевого самоврядування області спільно з громадськими організаціями проводяться різноманітні заходи у сфері туризму. Заслугує на увагу рішення учасників “круглого столу”, який відбувся 22.03.2013 р. за участі представників місцевих органів влади, громадських організацій, туристичних асоціацій, бізнес-структур та окремих експертів з питань розвитку туризму як із Закарпатської області, так і з Саболч-Сатмар-Березької області Угорщини на тему: “Актуальні проблеми та перспективи розвитку транскордонного туризму на українсько-угорському кордоні” в ході якого обговорювалися актуальні проблеми і перспективи розвитку транскордонного туризму на українсько-угорському кордоні. Учасники круглого столу, “розуміючи важливість транскордонного туризму для забезпечення сталого розвитку прикордонних регіонів, беручи до уваги законодавчо закріплений курс України на євроінтеграцію, відзначаючи необхідність широкого залучення європейського досвіду в управлінні туризмом та поступового впровадження спільних стандартів якості у сфері туризму, маючи на меті сприяння гармонійному розвитку

транскордонного туризму, покращенню рівня обслуговування туристів та просуванню транскордонного регіону як цілісної туристичної дестинації, вирішили:

– ініціювати створення спільної українсько-угорської транскордонної туристичної комісії за участю представників органів регіональної влади, місцевих самоврядувань, місцевих туристичних асоціацій, неурядових організацій, малого і середнього бізнесу в сфері туризму для спільного розгляду і вирішення нагальних проблем розвитку транскордонного туризму на українсько-угорському кордоні;

– пропонувати включити до порядку денного роботи спільної українсько-угорської транскордонної туристичної комісії питання покращення роботи прикордонної та митної служб щодо пропуску організованих груп туристів, відпрацювання можливості перетину кордону туристами на велосипедах та відкриття додаткових пунктів пропуску через кордон, зокрема встановлення модульного приміщення для прикордонного і митного оформлення канойстів у пункті пропуску “Вилок” на р. Тиса;

– рекомендувати місцевим органам влади Саболч-Сатмар-Березької області Угорщини та прикордонних областей Словацької Республіки, Румунії та Республіки Польща прискорити роботу щодо впровадження єдиної європейської системи знакування і маркування туристичних шляхів і маршрутів в регіоні;

– підтримати продовження роботи між прикордонними областями Угорщини, Словацької Республіки, Румунії, Республіки Польща та Закарпатською областю України щодо створення єдиної мережі туристично-інформаційних центрів;

– рекомендувати представникам туристичного бізнесу та громадських організацій, за підтримки органів місцевого самоврядування та інших регіональних владних структур, брати активну участь в спільних транскордонних туристичних заходах;

– продовжити роботу зі створення та просування спільних транскордонних туристичних продуктів на основі кращих туристичних атракцій прикордонних регіонів;

– висловити вдячність місцевим органам влади Закарпатської та Саболч-Сатмар-Березької областей за всебічну підтримку транскордонних туристичних проектів міжнародної технічної допомоги, що виконуються за фінансової підтримки Європейського Союзу та звернутися з проханням щодо подальшої координації роботи, пов’язаної з реалізацією зазначених проектів, з метою вирішення повного комплексу існуючих проблем в галузі транскордонного туризму в регіоні” [4].

Спільними зусиллями науковців, освітян, держслужбовців та підприємців готельно-ресторанного і туropераторського бізнесу краю стало створення туристичних маршрутів, нових об’єктів: велнес-готелів, мілітарі-готелів, екстремальних видів туризму, туристичних анімацій, десятків

фестивалів, винних та медових дегустаційних залів, спрямованих на реалізацію комплексної програми розвитку закарпатського туризму. Протягом останніх років з метою приваблення туристів до провідних об'єктів туристичної галузі було розроблено та створено наступні тематичні туристичні маршрути: “Закарпатський туристичний гастрономічний, винний шлях”, військовий шлях “Карпатська Україна”, військовий туристичний маршрут “Лінія Арпада”, туристичні маршрути “Гуцульськими стежками”, “Мінеральний Шлях”, “Закарпатський соляний шлях”, “Солодкий та медовий шлях”, “Шляхами карпатських опришків”, “Замки Закарпаття”, “Палаці Закарпаття”, “Дерев'яні храми Закарпаття” та ін.

У ході дослідження простежувалося, що протягом декількох років змінився і сам підхід до розвитку туристично-рекреаційного комплексу Закарпаття. З ініціативи обласної влади розроблені наукові концепції розвитку природно-рекреаційних територій, які лежать в основі створення та реалізації інвестиційних проектів зокрема, територій Боржавських полонин на Воловеччині та національного природного парку “Синевир” на Міжгірщині; місцевості “Драгобрат-Кваси” на Рахівщині; території Усть-Чорнянської селищної ради та прилеглих сільських рад Русько-Мокрянської, Лопухівської та Краснянської Тячівського району; полонини Руна на Перечинщині та інші. В основу концепцій розвитку рекреації та туризму покладене збереження екологічного стану та природного ландшафту краю. Розроблені та проходять погодження проекти розвитку пріоритетних гірських територій. Особливістю цих проектів є поєднання створення ландшафтних парків із збереженням екології регіону з розбудовою потужних гірськолижних комплексів: “Петрос” (Рахівський район), “Синяк” (Мукачівський район), “Полонина Рута” (Перечинський район), “Боржавські полонини” (Міжгірський район). Ці концепції лягають в основу локальних інвестиційних проектів і враховуються при створенні генеральних планів розбудови сіл та селищ. У контексті розвитку рекреаційних територій перспективним вважається також інвестування, пов'язане з розробкою та використанням 30-ти наявних в області водо проявів термальних мінеральних вод, основна маса яких зосереджена на території Берегівського та Виноградівського районів.

Розроблення проектних заявок – важлива складова у роботі органів влади краю. Яскравим прикладом цього напрямку є проект “Місцями слави Ракоці транскордонний туристичний шлях”, що реалізовується в рамках Програми прикордонного співробітництва ЄСП Україна-Словаччина-Румунія-Україна, яка фінансується з фондів Європейського Союзу. Основною метою проекту є розвиток та промоція транскордонного туризму в Карпатському регіоні як унікальному просторі культурно-історичної спадщини. Діяльність у проекті базується на експертних матеріалах, планах і проектах з покращення музейних експозицій; інвестиційній складовій через ремонті роботи замку “Паланок” (м. Мукачево, Україна), реновацію експозиції Ференца II Ракоці у Східнослов'янському музеї (м. Кошице, Словачька Республіка), навчальній

складовій через вдосконалення екскурсійної діяльності, промоскладовій через видання літератури, проведення спільних журналістських турів і фестивалів (замок Ракоці, м. Шарошпатак, Угорщина).

Комунальне підприємство “Агентство регіонального розвитку та транскордонного співробітництва “Закарпаття” Закарпатської обласної ради активну роботу проводило по впровадженню словацько-українського проекту “Карпатський туристичний шлях”. Проект здійснювався в рамках програми ТКС ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007 – 2013 рр. за фінансової підтримки фондів Європейського Союзу. Реалізація проекту була націлена головним чином на місця проходження історичних шляхів, якими є залізний, винний, готичний, екопіший та велошляхи.

У ході реалізації проекту значну увагу агентство зосереджувало на традиційному сільському господарстві, ремісництві, звичному веденні господарства та загальних особливостях сільських територій по обидва боки українсько-словацького кордону. Прикордонні райони Закарпаття та Східної Словаччини були залучені до інформаційної кампанії, направленої на популяризацію туристичних ініціатив, атракцій та екологічних маршрутів краю [2].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Варто відзначити, що транскордонне співробітництво Закарпаття в галузі туризму, не дивлячись на динамічний розвиток, інтенсивність двостороннього діалогу, наявність успішно реалізованих проектів має цілий ряд проблем, які гальмують подальший поступ у даній сфері. До таких проблем варто віднести: недосконалість нормативно-правової бази, недостатню підтримку суб’єктів туристичної діяльності з боку держави, дефіцит інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму, недостатнє наукове обґрунтування розвитку туризму в прикордонних регіонах.

Транскордонні зв’язки області в галузі туризму у прикордонних територіях мають сприятливі перспективи для подальшого розвитку, а за умови аналізу та вирішення поточних проблем транскордонного співробітництва можуть стати чинником для посилення і поглиблення добросусідських відносин між нашими народами, територіальними громадами, органами державної влади, сприятимуть розвитку транспортної інфраструктури, співпраці в галузі науки і культури, охорони навколишнього середовища, пожвавленню інвестиційної діяльності в прикордонних територіях.

Література:

1. Біль М. Транскордонне співробітництво регіонів України в галузі туризму: сучасний стан та основні напрямки розвитку / М. Біль // Демократичне врядування : наук. вісн. – 2008 – Вип. 2 – С. 21–24.

2. Діючі проекти транскордонного співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.http://arr.com.ua/](http://arr.com.ua/).

3. Лужанська Т. Ю. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи : навч. посіб. / Т. Ю. Лужанська, С. С. Махлинець, Л. І. Тебляшкіна ; за ред. д.геогр.н., проф. І. М. Волошина. – К. : Кондор, 2008. – С. 132.

4. На розвиток туризму на українсько-угорському кордоні ЄС витратив 2,5 млн.євро [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zaholovok.com.ua/

5. Про програму розвитку туризму і курортів у Закарпатській області на 2011 – 2015 роки [Електронний ресурс] : рішення другої сесії Закарпатської обласної ради VI скликання від 16.12.2010 р. № 72. – Режим доступу : www.zakarpatt-rada.gov.ua/

6. Шандор Ф. Туристична галузь [Електронний ресурс] / Ф. Шандор. – Режим доступу : www.zakarpattia.com/.

Надійшла до редколегії 20.10.2014 р.

УДК 351.712

С. М. НАРОЖНИЙ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Проаналізовано нормативно-правові та інституційні засади державно-приватного партнерства в Україні. Визначено основні суперечності та запропоновано шляхи вдосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, організаційно-правовий механізм державного регулювання, нормативно-правове забезпечення, інституційне забезпечення.

The paper analyzes the legal and institutional framework of public-private partnership in Ukraine. The basic contradictions are identified and ways to improve organizational and legal mechanism for state regulation of public-private partnerships are suggested.

Key words: public-private partnerships, organizational and legal mechanism of state regulation, regulatory support, institutional support.

Державно-приватне партнерство (далі – ДПП) являє собою відносно нове явище у світовому господарстві, яке характеризує процеси розширення